

Vitnoppa

NE NA LC DD NT VU **EN** CR REStarkt hotad (EN)
B1ab(ii,iii,iv,v)c(iv)+2ab(ii,iii,iv,v)c(iv)

Klass: Magnoliopsida (tvåhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Asterales (asterordningen), **Familj:** Asteraceae (korgblommiga), **Släkte:** *Pseudognaphalium* (vitnoppor), **Art:** *Pseudognaphalium luteoalbum* - vitnoppa (L.) Hilliard & B. L. Burt **Synonymer:** *Pseudognaphalium luteo-album* (L.) Hilliard & B. L. Burt, *Gnaphalium luteoalbum* L.

Kännetecken

Vitnoppa är en ettårig, 1–4 dm hög, vitullig ört med uppstigande och vanligen från basen grenig stjälk. De 3–7 mm breda och 2–5 cm långa tunglika bladen har vågig kant och något stjälkomfattande bas. Blomkorgarna är 4–5 mm långa och sitter 4–12 tillsammans i täta huvud i stjälk- och grentoppar. Holkfjällen är hinnaktiga, halmfärgade och stjärnformigt utbredda i frukt. De är kala fränsett de yttre som är något ulliga vid basen. Blommorna är gulaktiga med röda nerver. Den 6–8 mm långa, bruna frukten är sträv av korta vita hår. Arten blommar i juli-september och förökar sig med frön.

Utbredning och status

Vitnoppa är en inkommen art som påträffats som ogräs och som naturaliserad på flera platser i sydvästra Skåne, västra Blekinge, östra Småland, på Öland och i Bohuslän. Dessutom har arten blivit funnen som tillfällig i Göteborg, Uppland, Hälsingland och Medelpad. De flesta fynden är av gammalt datum. Under 1900-talet har vitnoppa blivit funnen på Öland, senast på 1930-talet, och i sydvästra Skåne där växten fanns kvar som ogräs i Skanör fram till mitten av 1970-talet. I detta område har vitnoppa varit känd sedan början av 1800-talet. Sommaren 2003 blev den funnen på en lokal i Bohuslän (rätt bestämd först 2004). På denna lokal är vitnoppa mycket riklig, åtskilliga tusen exemplar. Arten finns även kvar i några trädgårdar i västra Skåne dit den förts in från Skanör av botanister. I Danmark betraktas vitnoppa som försvunnen. Förutom några tillfälliga fynd i Köpenhamnsområdet, har den varit naturaliserad på Bornholm under senare hälften av 1800-talet. Från Norge och Finland är den endast känd genom några enstaka tillfälliga fynd. Vitnoppa är en vitt spridd art som finns i varmare trakter över en stor del av världen. I Europa når den norrut till England och norra Tyskland och österut till de västra delarna av Ryssland och området kring Kaspiska Havet.

Ekologi

Vitnoppa växer på öppen, näringsrik men kalkfattig mark. Växtplatserna är gärna sandiga och tidvis fuktiga. Som naturaliserad har den funnits på sandfält och strandvallar men oftast har den förekommit som ogräs på kraftigt störd kulturmark som gårdsplaner, trädgårdar, trädgårdar, häckar och annan ruderalbetonad mark. Den Bohusländska lokalen är en grusplan som tidigare använts som uppställningsplats för importerade bilar.

Hot

Vitnoppa har försvunnit från tidigare växtplatser bl. a. genom ändrade brukningssätt inom jordbruket, dräneringar, ogräsbekämpning och anläggningsarbeten av olika slag. Det är en konkurrenssvag art som framförallt uppträtt som ett föga bofast ogräs i landet. Det är inte uteslutet att den förts in i landet vid flera tillfällen, men haft svårt att överleva och sprida sig. Detta kan bero på att det är en sydlig växt som är dåligt anpassad till vårt klimat.

Åtgärder

Vitnoppa måste långsiktigt säkras på lokalen i Bohuslän. Vid anläggningsverksamhet inom området måste särskild hänsyn tas till vitnoppa och området där den förekommer får inte växa igen med sly. Arten bör övervakas av floravaktare.

Övrigt

Vitnoppa finns som odlad och det har visat sig att den lätt kan förvilda sig efter odling. I Botaniska trädgården i Uppsala fanns den som ogräs under flera år på 1970–80-talet. Utländska namn – NO: Kulegråurt, DK: Gulhvid Evighedsblomst, FI: Valkojäkkärä, GB: Jersey Cudweed.

Litteratur

- Hård av Segerstad, F. 1924. Sydsvenska florans växtgeografiska huvudgrupper. Malmö.
- Jonasson, I. 2005. Vitnoppa återfunnen i Norden. Svensk Bot. Tidskr. 99: 4–6.
- Knutsson, T., Andersson, U.-A., Bringer, K.-G., Gunnarsson, T. & Lundkvist, H. 1997. Försvunna, hotade och sårbara kärleväxter på Öland. Krutbrännaren. Suppl. 2.
- Kraft, J. 1987. Falsterbohalvöns flora. Växterna vid kusten mellan Malmö och Trelleborg. Lund.
- Løjtnant, B. & Worsøe, E. 1993. Status over den danske flora 1993. G.E.C. Gads Forlag, København.
- Nilsson, Ö. & Gustafsson, L.-Å. 1978. Projekt Linné rapporterar 80–92. Svensk Bot. Tidskr. 72: 189–203.
- Nilsson, Ö. & Gustafsson, L.-Å. 1985. Projekt Linné: slutrapport. Svensk Bot. Tidskr. 79: 319–328.
- Pedersen, A. 1961. Kurvblomsternes udbredelse i Danmark (ekskl. Hieracium og Taraxacum). Bot. Tidsskr. 57: 81–289.

Författare

Kjell-Arne Olsson 1995. Rev. Mora Aronsson 2005. ©ArtDatabanken, SLU 2007.